

Trepartsforhandlinger i Danmark og Europa følges ikke ad

Trepartsforhandlinger med flere emner på dagsordenen floredede særligt i 1990'erne og tidligt i 00'erne rundt omkring i Europa, hvor de var fraværende i Danmark. Efter den økonomiske krise synes billedet at være vendt.

ANALYSE

Mikkel Mailand

FAOS Information, februar 2016

Selvom dette års trepartsforhandlinger er domineret af at få flygtninge i arbejde, er der lagt op til forhandlinger, der også tager fat i emner som praktikpladser og sikring af tilstrækkeligt med kvalificeret arbejdskraft. Mens sådanne trepartsforhandlinger og andre former for trepartssamarbejde, der spænder over flere emner, tidligere var udbredte i Europa, foregår de ikke særligt ofte herhjemme. Hvis der ses bort fra det relativt uforpligtende trepartssamarbejde i Globaliseringsrådet i 2004-2005, var der i det kvarte århundrede fra 1985 til 2010 kun ét eksempel på 'tværgående' trepartsforhandlinger, nemlig Fælleserklæringen fra 1987 (se tabellen), som lagde grund for både løntilbageholdenhed og udviklingen af arbejdsmarkedspensionerne i de følgende år.

Til gengæld blev der i perioden gennemført trepartssamarbejde indenfor enkelte områder i forbindelse med en række politiske reformer, når skiftende regeringer altså ikke valgte at gå mere eller mindre udenom arbejdsmarkedets parter, hvilket skete flere gange i perioden.

De europæiske sociale pagter

Denne mangel på tværgående trepartsaftaler står i kontrast til udviklingen flere steder i Europa, hvor disse tværgående trepartsaftaler - også kaldet 'sociale pagter' - oplevede en opblomstring fra midt i 1980'erne og mere end et årti frem. Den europæiske udvikling kom bag på mange observatører, blandt andet fordi

der var blevet længere mellem de socialistiske og socialdemokratiske regeringer i perioden op til midten af 1980'erne. Formodningen var, at venstre-regeringer grundet deres bånd til fagbevægelsen var mere indstillet på trepartsforhandlinger end højre-regeringer. Men overraskelsen skyldtes også, at arbejdsmarkedsorganisationerne i en stor del af landene, hvor de 'sociale pagter' blev indgået, ikke havde de forventede forudsætninger. Mange manglede samlede, ressourcerstærke og hierarkisk styrede organisationer med tilslutning fra hovedparten af lønmodtagere og virksomheder. Det gjaldt for eksempel i Irland, Italien, Spanien og Portugal. Men på trods af, at de ikke levede op til de forventede forudsætninger var disse lande blandt dem, der kunne fremvise flest sociale pagter i perioden.

Hver af de europæiske sociale pagter har deres særlige historie. De er indgået af såvel venstre- som højre-regeringer, der har ønsket støtte fra parterne til at lægge pres på oppositionen og til at sikre gennemførelse af lovgivning. Men der er alligevel nogle gennemgående tendenser. Mange af pagterne er indgået under pres fra global konkurrence, høj arbejdsløshed, dårlig økonomi og forsøg på at leve op til ØMU-kriterierne. Emnerne har været mange, men indkomspolitik og løntilbageholdenhed, beskæftigelsespolitiske reformer, pensionsforbedring, samt udbygning og indskrænkning af forskellige velfærdsydelser har været typiske emner på dagsordenen.

Efter krisen

I de senere år har vi set færre af de sociale pagter rundt omkring i Europa, og særligt i perioden efter at den økonomiske krise satte ind i 2008, skal man lede længe efter eksemplerne. Det ser ud til, at især fagbevægelserne ikke i samme omfang som tidligere opfattes som relevante for regeringerne at indgå store tværgående aftaler med. Det kan skyldes indholdet i disse aftaler, der i mange lande har karakter af 'nødvendighedens økonomiske politik', hvor regeringerne med henvisning til krisen ikke længere finder plads til at give modydelser for at tilslutte sig besparelser og forringelser. Men det kan også skyldes, at fagbevægelserne mange steder er så svage, at de ikke længere kan presse regeringer og arbejdsgivere til indrømmelser, og heller ikke repræsenterer tilstrækkelige store mindretal blandt lønmodtagerne til, at regeringerne synes inddragelse af dem i store tværgående reformer gavner.

Hvad end forklaringen på den europæiske udvikling er, er det bemærkelsesværdigt, at vi netop her i perioden efter krisen i Danmark indenfor relativt kort tid ser det andet forsøg på at indgå en tværgående trepartsaftale. Skiftende regeringer herhjemme anser det stadig som relevant at indgå aftaler med arbejdsmarkedsorganisationerne. Den danske fagbevægelse er da også på trods af medlemsfald blandt de stærkeste i Europa og dagsordenen for dette års forhandlinger viser også, at der er rum til modydelser. Men lykkes det heller ikke i år at indgå en tværgående trepartsaftale, kan det ende med, at arbejdsmarkedets par-

ter vil blive opfattet som irrelevante i forbindelse med store reformer. Dermed kan vi ende på linje med situationen i en række andre europæiske lande.

På FAOS' temaside om trepartssamarbejde findes en række artikler om de netop i gangsatte trepartsforhandlinger og om tidligere trepartsforhandlinger herhjemme såvel som i andre EU-lande. Læs mere her:

<http://faos.ku.dk/temasider/trepart2012/>

FAOS

14.03.16